

תורה ודעת

בהר - בחוקותי תשע"ב

גליון 159

יו"ל ע"י 'קהל עדת ירושלים'

בגליון

ביאורי תורה

מתורתו של רבינו הגאון רבי לייב מיינצברג שליט"א

פנינים על חומש ויקרא

ולהבין זאת יש להקדים כלל יסודי בצורתה של התורה שבכתב, והיינו שדרך התורה לכתוב את העקרונות והרעיונות השרשיים של המצוות, ולא רק את ההלכה ודרך ביצועה למעשה, כי יש שמחמת טעמים מסויימים ההלכה למעשה מתקיימת באופן שונה ממה שנאמר בפשטות הלשון, אלא שמתורה שבע"פ דהיינו מעומק הלשון וממידות שהתורה נדרשת בהן קבעו חז"ל את הלכות קיום המצוות ואת המעשה אשר יעשו. אבל התורה שבכתב באה ללמד לישראל גם את תוכן ורעיון הדבר ומשמעותו הפנימית.

והנה יסודו ושרשו של דין פיגול בקרבן נובע מהלכות צורת האכילה, ואינו דין בהקרבה, כלומר שאכילת הקרבן צריכה להיות בתוך הזמן, ואם אוכל אותה לאחר זמנה, אכילה זו גורמת פגם בקרבן שלא יהיה נרצה לפני ה'. אלא שבפועל קבעה תורה שמאחר שכבר קרב כהלכתו והורצה הדם ונזרק על המזבח וכבר עלה לרצון לפני ה', אזי אין לפוסלו למפרע, אלא אם כן אכלו לאחר זמנו לפני שעלה הקרבן לרצון, וזה לא יתכן אלא כשחשב בשעת הקרבתו לאכלו לאחר זמנו, כי אז נחשב כאילו נאכל בטרם הגיע זמנו להירצות. ומשום כך ההלכה למעשה היוצאת מעקרון זה, הוא שהקרבן נפסל רק באופן שבעת ההקרבה חישב לאכלו חוץ לזמנו, והיינו משום שבאופן כזה נחשב כאילו אכן נאכל ביום השלישי. והבן.

פרשיות זמן אכילת קרבן שלמים ותודה

א. שיעור זמן אכילת קרבנות שלמים ותודה מבוארים בשלש פרשיות נפרדות בספר ויקרא.

הפרשה הראשונה היא בפרשת צו - ובשר זבח תודת שלמיו ביום קרבנו יאכל, לא יניח ממנו עד בוקר. ואם נדר או נדבה זבח קרבנו, ביום הקריבו את זבחו יאכל, וממחרת והנותר ממנו יאכל. והנותר מבשר הזבח, ביום השלישי באש ישרף. ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו ביום השלישי, לא ירצה, המקריב אותו לא יחשב לו פגול יהיה, והנפש האוכלת ממנו עונה תשא (ויקרא ז, טו).

בפרשה זו נתבאר שבשר שלמים נאכל שני ימים, ובשר התודה נאכל ליומו בלבד.

ונתבאר בחז"ל (רש"י שם ועיין זבחים כט.) שמה שנאמר 'ואם האכול יאכל ביום השלישי לא ירצה' היינו במחשב בשחיטה לאכלו בשלישי, כלומר שאם בשעת הקרבתו קבע במחשבתו לאכלו ביום השלישי, אזי פגול יהיה.

ויש לבאר הטעם משום מה נכתב דין זה באופן שנראה מפשט הלשון שהכתוב בא לפסול את הקרבן כאשר אכלו בפועל ביום השלישי, ומדוע לא כתבה תורה בפירוש שדין פיגול הוא באופן זה שחשב לאכלו ביום השלישי.

ביאורי תורה

פנינים על חומש ויקרא

מתורתו של רבינו שליט"א

א

חקר ועיון

ברכת המצוות

על עבודות המקדש והקרבת הקרבנות

הרב חיים יצחק פרוש

י

בירורי הלכה

דין הברכה על אכילת

'מעדן חלבי' באמצע הסעודה

הרב אברהם אלחנן לוי

ט

הודעות

ניתן להשיג את

חמשת האוגדנים

של גליונות תורה ודעת

תשס"ה-תשע"א עם מפתחות

ניתן להאזין

לשיעורי רבינו שליט"א

בקול הלשון (לשה"ק) בטלפון 03-6171111

הודעה משמחת

הננו להודיע כי ניתן להתעדכן בכל יום חמישי אם רבינו שליט"א מוסר את שיעורו הקבוע בליל שישי

במספר טלפון 02-567-28-32

השיחה מועברת לתא קולי וא"כ תושמע ההודעה.

בב. נא לשים לב לתאריך ההודעה שתושמע בהקלטה

טלפון המערכת: 050-4141741

אמנם עלינו לבאר גדר עניינה של פרשה זו שבקדושים, ומה נוסף ונתחדש בה על האמור בפרשת צו. וכן יש לדעת מדוע דרשת דין זה של פסול הקרבן במחשבת חוץ למקומו כתבה התורה דווקא בפרשת קדושים.

ונראה, שבפרשת צו הדינים האמורים שם נובעים מגדר דיני הקרבנות, 'משפט העולה' ו'תורת החטאת' ו'תורת זבח השלמים', וכל הדינים האמורים בה הם מצד עצם צורת הקרבן, שכן הוא ההנהגה הראויה המתחייבת בדין הקרבן.

אולם בפרשת קדושים נתחדש תוספת חוב של 'קדושים תהיו' שמשום כך נדרש עם ישראל שתהא עבודתם לה' במעלה יתירה. ואכן הכותרת של פרשת שלמים שבפרשת קדושים היא 'לרצונכם תזבחוהו'. כלומר שההקרבה שלהם תהיה מתוך הוראת חביבות וביטוי רצון.

וחביבות יתירה זו יש לה משמעות מעשית בתוספת הקפדה בגדרי מצוות נותר, כי הנה גדר איסור נותר הוא משום שיש בהשאת בשר הקרבן משום זלזול בקדשי ה', הן מעצם הדבר ששוהים ומתעצלים מאכילת כולו סמוך להקרבתו, ויתירה על כך שכלל שהבשר שוהה הוא נפסד ומתקלקל ומאבד את חשיבותו, ואכילתו כבשר מקולקל או אפילו שאינו כראוי הוא זלזול וביזיון לקדשים, עד שעצם המחשבה בשעת ההקרבה לאכלו באופן כזה גורם לאי-רציו הקרבן עד שנחשב 'פיגול'.

והנה הזמן הראוי מלכתחילה לאכול את הבשר הוא ביום הראשון, שאז הוא בשלימות תיקונו והכשרו לאכילה, ומה שהותר בשלמים לאכלו ביום השני הוא קולא, וכן הוא משמעות לשון הכתוב 'ביום הקריבו את זבחו יאכל', וממחרת והנותר ממנו יאכל' כלומר שגם למחרת מכיון שהוא עדיין קרוב ליום זבחו התירה תורה לאכול את 'הנותר' מיום הראשון, וכדאיתא בחז"ל - 'ביום הקריבו את זבחו יאכל' - מצוה לאכול ממנו ביום הראשון, יכול לשני ימים תלמוד לומר 'וממחרת', אי ממחרת יכול מצוה לאוכלו לשני ימים, ת"ל 'והנותר' אם הותר הותר' (תורת כהנים צו יא).

אבל בקרבן תודה שהוא יותר נכבד, שבא לשם חובת תודתו [וכן נלמדו ממנו כל קדשי קדשים] העמידתו תורה על עיקר דינו שאינו נאכל אלא יום הראשון ולילו.

אמנם דין 'חוץ למקומו' שאסור לאכול (ולחשוב על אכילתו) שונה הוא במידת מה בגדרו וטעמו, שהרי אין באכילה כזו משום זלזול וביזיון, אלא הוא חסרון בשלימות הכבוד שצריך לנהוג בקרבן, כי בהיותו בשר קודש צריך לאכלו במקום קדוש ומכובד. ולכן נלמד דין זה דווקא מפרשה זו שבה נתוסף חוב של 'לרצונכם תזבחוהו', כי מצד חובת דיני השלמים האמורים בפרשת צו, אין הקרבן מתפלג רק אם יש בדבר משום ביזיון הקדשים, ורק מצד גדר פרשה נוספת זו המחייבת שתהא ההקרבה באופן של חביבות, והיינו בתוספת מעלה ושלימות הכבוד, אשר על כן גם אם חשב לאכלו חוץ למקומו ונפגם מעלתו, אזי הוא פסול ולא ירצה.

*

והנה עוד דרשו מפרשה נוספת זו שבקדושים שאין השלמים מותרים באכילה רק שני ימים ולילה אחד, אבל בלילה השני כבר

והיינו הטעם שנכתב דין זה באופן שמשמעותו הפשוטה שאכל את הקרבן ביום השלישי, כי אכן זהו שורש סיבת הפסול, מחמת שמחשיבים זאת כאכילה ביום השלישי, ואילו היה נכתב בתורה להדיא הפסול באופן שחשב בעת ההקרבה, היה משמע שסיבת הפסול היא דין בהקרבה שעצם המחשבה פוגם את הקרבן, ואין זה כך, כי גדר הדבר הוא כאמור שנפסל משום **שנחשב כאילו נאכל ביום השלישי**.

*

ועיין באבן עזרא שכתב - 'ויש שואלים אחר שעלה ריח ניחוח איך לא יחשב, והטעם על המחשבה כי משפט השלמים להיות קודש והפיגול איננו קודש, ועוד בעבור שלא שמר את המצוה יצא שכרו בהפסדו אם הוא שלמים, ואם נדר תתחדש עליו עון כנגד הראשון אם לא ישלם נדרו' (ויקרא ז, יח). כלומר שמלבד מה שלמדו חכמים שבא לפסול אם הקריב במחשבה זאת, לא יצא הכתוב לגמרי מידי פשוטו, והיינו שאם אכלו חוץ לזמנו, אף שהקרבן כבר נרצה וכבר אין בכוח האכילה לפוסלו למפרע, אולם החטא באכילה כזו גורמת לו להפסיד מצוותו, כלומר שחל פגם בריצוי הקרבן, וראוי לו להביא קרבן אחר. אמנם נראה פשוט שהיינו דווקא כשהבעלים אכלו ממנו לאחר זמנו, אולם אם אדם אחר אכל ממנו לאחר זמנו, אין אכילתו פוגמת בריצוי הקרבן.

*

דין השלמים חזר ונשנה בפרשת קדושים - **וכי תזבחו זבח שלמים לה' לרצונכם תזבחוהו. ביום זבחכם יאכל וממחרת, והנותר עד יום השלישי באש ישרף. ואם האכל יאכל ביום השלישי פגול הוא לא ירצה. ואוכליו עונו ישא כי את קודש ה' חילל ונכרתה הנפש ההוא מעמיה** (יט, ה).

ובפרשת אמור נשנה דין התודה שנאכל רק ליום אחד - **וכי תזבחו זבח תודה לה' לרצונכם תזבחו. ביום ההוא יאכל לא תותירו ממנו עד בוקר אני ה'** (כב, כט).

והנה לגבי כפילות הפרשה דרשו חז"ל את הישנות המצוה בפרשת קדושים, במידה של 'אם אינו עניין', ללמוד ממנו לפסול גם את הקרבנות שנקרבו במחשבה לאכלם 'חוץ למקומו'. כמו שכתב רש"י - **ואם האכל יאכל וגו' - אם אינו ענין לחוץ לזמנו שהרי כבר נאמר (ויקרא ז) 'ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו וגו' תנהו ענין לחוץ למקומו**. (רש"י ויקרא יט, ז, ומקורו בזבחים כח:).

והנה מידה זו בדרשות חכמים של 'אם אינו עניין', צריכה ביאור רב, שהתורה כתבה עניין אחד, ואילו אנו למדים ממנו עניין אחר שלא נכתב כלל.

והנראה בביאור מידה זו דהיינו שמאחר שהתורה חוזרת וכופלת את המצוה, משמעות הדבר שהתורה באה ללמדנו שדבר זה יש בו תוקף רב, ולהורות לנו שמשום כך עלינו ללמוד שדין זה חל גם בדבר הדומה לו, וזה עומק הדרשה 'אם אינו עניין' לזה 'תנהו עניין' לדבר אחר, שזה נאמר רק ביחס לדברים דומים לדין המפורש, דהיינו שהתורה הרחיבה בדרך דרשה את תוקף דין זה גם על הדומה להם.

*

נעשה נותר.

וכלשון הספרי המובא בגמרא 'יכול יהא נאכל אור לשלישי, ודין הוא זבחים נאכלים ליום אחד ושלמים נאכלים לשני ימים, מה להלן לילה אחר היום אף כאן לילה אחר היום, תלמוד לומר ביום זבחכם יאכל וממחרת **והנותר עד יום** בעוד יום הוא נאכל ואינו נאכל לאור שלישי' (פסחים ג. זבחים נו: תורת כהנים צו יב, יג).

והיינו כי בפרשת צו נאמר רק - 'והנותר - - **ביום** השלישי', ואילו היה כתוב בתורה רק פרשה זו היה נאסר רק מה שנותר בבוקר היום השלישי, אולם מן הכתוב בפרשת קדושים שנאמר שם 'והנותר עד יום השלישי', למדו שכבר מתחילת היום השלישי נאסר.

והנה הטעם שבקדשים הלילה הולך אחר היום נראה שהיינו משום שהלילה אינו זמן הקרבה, וקרבתו הלילה בהכרח נעשים ביום הקודם על כן הלילה נטפל ליום שלפניו כלפי אכילתם והקטרת אימוריהם, ואף שהלילה מצד עצמו שייך ליממה של היום הבא, בכל זאת כלפי אכילת קדשים נחשב הלילה לפרק זמן אחד עם היום שלפניו.

ואם כן היה שורת הדין שכשם שהלילה הראשון נגרר אחר יומו, ומותר לאכול ולהקטיר בו אימורים של קדשי קדשים ותודה שנקרבו ביום שלפניו. כמו כן בשלמים שזמן אכילתו הוא גם ביום השני אזי היה לו לגרור את הלילה של אחריו, ויהא זמן אכילתו שני ימים ושני לילות, כלומר שני פרקי זמן מההקרבה.

ונראה כי הגם שכך היה ראוי להיות מצד עצם הדין של אכילת השלמים ביום השני, שהיום הזה יגרור את לילו. אולם טעם האיסור הוא מכיון שכלפי מניין הימים כבר נכנס אל היממה השלישית מההקרבה, דבר זה כשלעצמו הוא פגם בכבוד הקרבן, שיאכלוהו בפרק זמן שלישי, וכלשון הכתוב 'והנותר עד **יום השלישי**'.

והנה קפידא זו נובעת רק מצד הפרשה הנוספת של פרשת קדושים. כלומר שמצד פרשת צו אינו נעשה נותר עד שמגיע בוקרו של היום השלישי, דהיינו פרק זמן שלישי של הקרבה, כמשמעות הכתוב 'והנותר **ביום** השלישי', אולם מצד פרשת קדושים החמירה תורה בחובת החביבות שבצורת ההקרבה שמחמתו נפסל כל שהגיע ליממה השלישית, 'והנותר עד **יום השלישי**', משום שבאופן זה כבר חסר ב'לרצונכם'. והבן.

*

אף דין התודה שנכפל בפרשת אמור למדו ממנו חז"ל הלכה מחודשת - **ביום ההוא יאכל שאין ת"ל. אלא אם אינו עניין לאכילה תניו עניין לזביחה. אף תחילת זביחתו לא תהיה אלא על מנת לאכול ליום אחד** (תורת כהנים אמור פרק ט, מובא ברש"י).

כלומר שלמדים מכאן שגם בקרבן תודה מחשבת חוץ לזמנו מפגלת את הקרבן. ונראה פשוט שזה שמחשבה לאכול את התודה ביום השלישי תהא מפגלת את הקרבן, יש ללמדו מן הכתוב בפרשת צו כלפי שלמים ואין צריך ריבוי מיוחד לזה, שהרי וודאי שלא גרע קרבן תודה מקרבן שלמים [שהרי כל תודה היא שלמים]. אלא בא הכתוב לרבות שגם לגבי הדין המיוחד הנאמר בקרבן תודה שאינו נאכל אלא ליום אחד, גם בזה מחשבה מפגלת בו.

כלומר שאלמלא הכתוב בפרשת אמור היינו סבורים שלא נאסר בקרבן תודה אלא אכילתו בפועל למחרתו, אבל במחשבה כזו שמא לא ייפסל. אמנם מכח הכתוב הנוסף שנאמר בפרשת אמור שיש בו חיוב תוספת זהירות בחביבות וכבוד הקרבן, נאסר גם באופן כזה שמפגל במחשבה לאכול למחרת.

והנה כל הפרשה שם יש בה תוספת מעלה בקרבתו שנאסרו שם מומים קלים, ומחוסר זמן. וגדר הפרשה שם חוזר ונשנה כמה פעמים בלשון הפסוק - 'ולא תחללו את שם קדשי' (כב, לב). שמצד גדר הקדושה המיוחדת מתחייבים להקפיד גם בכל אלו.

ב. וידבר ה' אל משה לאמר. צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העולה הוא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבוקר וגו' (ו, ב). וברש"י שם - 'בא ללמד על הקטר חלבים ואיברים שיהא כשר כל הלילה'.

לעומת זאת בשר קדשים שנותר עד הבוקר נאמר בו - **והנותר מבשר הזבח, ביום השלישי באש ישרף (ז, יז).** **והנותר ביום השלישי באש ישרף (יט, ו).** ודרשו חז"ל - 'יכול ישרף מיד וכו' תלמוד לומר 'ביום השלישי באש ישרף', ביום אתה שורפו ואי אתה שורפו בלילה' (פסחים ג. זבחים נו: תורת כהנים צו יב, יג). וממנו למדו כל הפסולים בקודש שדינם בשריפה, ושריפתם ביום.

ולכאורה הוא דבר פלא, שכל עוד שהאיברים והחלבים כשרים ולא נפסלו מותר להקטירם בלילה ועולים לריח ניחוח, אולם כאשר נפסלו באיסור נותר או באחד משאר הפסולין בקודש, אז אין נשרפים אלא ביום. ונמצא גיורא בארעא וציבא בשמי שמיא, שהפסול צריך להישרף דווקא ביום, דהיינו בזמן החשוב והעיקרי של היממה, והכשר נקרב גם בלילה שאינו זמן חשוב.

והנראה בזה, כי הטעם ששריפת נותר הוא רק ביום היינו משום שהלילה אינו זמן עשיה, ולכן אינו מתאים לעשיה חשובה, וזה הנימוק להרבה מצוות שמצוותם דווקא ביום, כגון מילה, תקיעת שופר, נטילת לולב, שחיטת הקרבנות וזריקת הדם. והיינו מפני שהיום הוא זמן עיקר פעולת האדם והעשיה בו היא עשיה חשובה, אבל העושה בלילה נחשב כעשיית ארעי.

אולם מצוות של אכילה, כגון אכילת מצה, ואכילה בסוכה, סעודות שבת ויו"ט ואכילת קדשים, זמנם גם בלילה. כי אף שהלילה אינו זמן עשיה אבל הוא זמן סעודה. ונראה שזה הטעם שהקטר חלבים ואיברים כשר כל הלילה, משום שההקטרה על המזבח הריהי בחינת אכילה, כמו שאמרו 'ואם האכל יאכל בשתי אכילות הכתוב מדבר, אחת אכילת אדם ואחת אכילת מזבח' (זבחים יג:). ולכן התירה תורה גם אכילת מזבח כל הלילה, בדומה לאכילת אדם.

ובזה מובן שפיר חילוקי הדינים האמורים, כי כל עוד שהאימורים בכשרותם הרי שריפתם והקטרתם לריח ניחוח הוא גדר של 'אכילת מזבח' ונמצא שדווקא בשל חשיבותם כשרה הקטרתם בלילה, אבל כאשר נפסלו ומצוותם בשריפה, הרי אין שריפתם גדר של נתינה ואכילה לגבוה, אלא הוא דין מכבוד הקדשים שמצוה לשרפם ולכלותם, ומעתה זו מצוה של עשיה ולא גדר של 'אכילה', ומכיון שכן הרי דין מצוות של 'עשיה' אינו אלא ביום ולא בלילה.

המשך בעמוד הבא

גדרי טומאת נדה וזבה ויולדת

ג. דבר אל בני ישראל לאמר אשה כי תזריע וילדה זכר וטמאה שבעת ימים כימי נדת דותה תטמא. - - ושלשים יום ושלשת ימים תשב בדמי טהרה בכל קודש לא תגע ואל המקדש לא תבוא עד מלאת ימי טהרה (יב, ב-ד).

ואשה כי תהיה זבה, דם יהיה זובה בבשרה, שבעת ימים תהיה בנדתה וכל הנגע בה יטמא עד הערב (טו, יט).

ואשה כי יזוב זוב דמה ימים רבים בלא עת נדתה, או כי תזוב על נדתה, כל ימי זוב טומאתה כימי נדתה תהיה, טמאה הוא (טו, כה).

חילוקי דיני הטומאה השונים בנדה וזבה ויולדת טעונים ביאור רב, והנראה בזה שכן הוא גדרן של דברים.

כי הנה יסוד הטומאה בכל אלו הוא מחמת זיבת הדם, כלשון הכתוב 'כי תהיה זבה, דם יהיה זובה בבשרה'. שזה גורם לאשה גדר של מיאוס וסיאוב, ומחמת כן דינה להיות 'נדה' דהיינו מרוחקת, כמו שכתב רש"י 'שהיא מנודה ממגע כל אדם'.

וגדר טומאתה היא כל זמן שהיא במצב של זיבת דם, והיינו שבעת ימים שבהם טבעה של האשה להימשך זוב דמי נדתה. ואף שפסקו דמיה מיד, היא טמאה שבעת ימים מכיון שמצד טבעה הוא עלולה לראיית דמים כל אותו הזמן, ולכן עצם הדבר שהיא במצב של זיבת דם קובע בה גדר של סיאוב וטומאה.

ולכן דין ה'נדה' שאחר שבעה ימים היא טובלת ונעשית טהורה ואינה זקוקה לשבעה נקיים, כיון שכן טבעה שדמיה פוסקים וחוזרת לסדר טהרתה. אולם אם נמשכה זיבת דמיה מעבר לשבעת ימי נדתה אזי היא 'זבה' וטמאה כטומאת הנדה.

והנה עצם טומאת הזבה לכאורה אינה חמורה מטומאת נדה, וכמו שהשוותה התורה 'כימי נדתה תהיה'. אלא חומרתה היא רק שצריכה שבעה נקיים בטרם תבוא להיטהר, והטעם בזה מכיון שמצב הזיבה הוא קלקול ושיבוש שחל במערכת דמיה, שדמי הנידות שסדרם לבוא רק בזמנם נמשכים בלא עתם, על כן כל עוד שלא הוכח שחזרה למצב תקין היא מוחזקת כבעלת מצב של זיבת דם והיא טמאה, ואין בידה להיטהר עד שתספור לה שבעה נקיים, שאז הוכח שיצאה מקלקולה ואינה כבר במצב של זיבה.

[ומה שצריכה להביא קרבנות לטהרתה, היינו משום שהיתה לה טומאה ארוכה, וכל אדם שעבר עליו טומאה ארוכה אזי כשנטהר צריך לבוא להתכפר לפני ה'. ויבואר בעז"ה במקו"א.]

והטומאה השלישית בגדר זה הוא טומאת ה'יולדת', והנה גם טומאת היולדת היא מחמת שכן טבעה להיות מסואבת בדמים. ואף שגם יולדת שלא ראתה דם טמאה (כדאיתא בגמרא נדה מב: רמב"ם איסורי ביאה פרק י הלכה א) הרי זה משום שהתורה לא פלוג, אולם דין טומאתה הוא משום שטבע היולדת שהיא רואה דם, ובכללות היא במצב של זיבת דם. ואכן השוותה התורה את היולדת לנדה כדכתיב - 'כימי נדת דוותה תטמא'. כי טעמם אחד.

אך מה שצריך ביאור הוא דין 'דמי טהור', שאחר שבעת ימי טומאתה

עד ארבעים יום מהלידה, לזכר, דהיינו שלשים ושלש ימים*, כל דם שרואה בהם אינה נטמאת בו.

ונראה הביאור בזה, שאין האשה טמאה אלא כשזב ממנה דמים מצד טבעה לראות דם במחזור ווסתה, שזבה היא נעשית מציאות של 'אשה זבה' וגורם לה דין מסואבת וטמאה, אבל כל דם שזב ממנה במקרה שלא מחמת טבע ראייתה ומחזור ווסתה, כגון דם מכה אזי אף אם יזוב ימים רבים אינו גורם בה שום טומאה, כי הוא זיבת דם מקרית ולא בטבע מציאותה.

והנה טבע האשה שאחר לידתה 'איבריה מתפרקין' (נדה ט.). ונעשית עתה מסולקת לגמרי מראיית דמים, ומצד טבע ומחזור ווסתה אין כעת דרכה לראות דם כלל. ועל כן קבעה תורה שאם בכל זאת תראה דם בתוך ארבעים ימים אלו, אין היא טמאה מחמתם, כי אין אלו דמים של טבע וסדר ראייתה אלא הם דמים אחרים הנובעים משיבוש בגופה, והרי הם כמו דמי מכה חיצונית שאין מטמאים אותה.

והנה בגמרא אמרו גדר זה של איבריה מתפרקין, שמחמת כן היא מסולקת דמים כ"ד חודש. אמנם זה נאמר לעניין הלכות ווסתות וחשש טומאה שבדרך כלל היא מסולקת כל כ"ד חודש אחר לידתה, אבל לעניין דין דם טהור שתיחשב מסולקת לגמרי, גדר התפרקות האיברים וסילוק הדמים הוא רק עד ארבעים יום, שבפרק זמן זה לא שייך שיבוא לה דם ממערכת סדר ווסתה. ואם תראה דם הוא בהכרח דם טהור. אולם לאחר ארבעים יום, יתכן שאיבריה יחזרו לקדמותן, ואם נמצאת אשה שרואה דם בתקופה זו קבעה תורה שאנו מניחים שחזרה לסדר ראייתה והוא דם ווסתה הטמא.

והנה נחלקו בגמרא (נדה יא.) אם דם טהור ודם טמא באים משני מעיינות, או שהם באים ממעיין אחד אלא שהתורה טהרתו. ונראה שאף למ"ד שממעיין אחד הם באים, גם הוא מודה שהם באים מחמת שני סיבות, שבזמן טומאה הם באים מחמת טבעה ומחזור ווסתה, ובזמן טהרה אינם באים כלל מחמת אותו מערכת הקבועה בטבעה וסדרי ווסתה, ולכן התורה טהרתו.

ובלידת נקבה טומאת הלידה היא כפולה דהיינו שבועיים, וגם דמי טהור הם שמונים יום, וטעם הדבר הוא על פי מה שנתבאר בגמרא שחבלי לידה של נקבה מרובין משל זכר (נדה לא.) ולכן גם זמן ראיית דמי הלידה כפול, וכמו כן גם הזמן שאיבריה מתפרקין שהיא מסולקת דמים הוא גם כפול, דהיינו שמונים יום.

*

בנוסף על דין דם טהור עד ארבעים יום לאחר לידתה, נאמר בה דין נוסף 'בכל קודש לא תגע ואל המקדש לא תבוא עד מלאת ימי טהרה'. והיינו שאף שטבלה מטומאת לידתה ואיננה טמאה, ואפילו כשרואה דם אינה עליה טומאת נדה, אולם עדיין אסורה לאכול בתרומה ולהיכנס למקדש, ורק אחר ארבעים יום היא טהורה לאכול בתרומה.

ובביאור דבר זה גילו לנו חז"ל כמו שכתב רש"י - 'לפי שזו טבולת יום ארוך שטבלה לסוף שבעה, ואין שמשה מעריב לטהרה עד שקיעת

א. והנה זה פשוט שאין כאן משמעות למספר שלושים ושלש, אלא גדרם הוא ארבעים יום מהלידה, ומספר זה הוא הנשאר אחר שבעת ימי טומאת הלידה.

*

ובזה יבואר מה שמצינו בפרשה ביטוי מיוחד שנאמר רק בזבה, כי בכל פרשה זו של טומאות הגוף בכל אופני הטומאה שנאמר בהם 'יכבס בגדיו' לא כתיב בהם 'יטמא'. אולם בדין הנוגע במשכב ומושב של זבה נתוספה תיבה זו, וכדכתיב - 'וכל הנוגע בהם יטמא וכבס בגדיו ורחץ במים וטמא עד הערב' (טו, כז).

ועל פי האמור נראה לבאר בזה כי מה שבכל הטומאות לא נאמר 'יטמא' כי אם 'יכבס בגדיו', משום שזה פשיטא שהוא טמא אחר שנגע באחת מן הטומאות החמורות. והתורה רק מוסיפה ומלמדת את חומרת הטומאה, שדינו לכבס בגדיו. אולם בנוגע במשכב ומושב של זבה התורה מדגישה תחילה 'יטמא', כלומר שכאן עצם הדבר שהוא נטמא הוא חידוש, וצריך לכתבו, ורק אחר שנאמר יטמא מוסיפה התורה ומפרטת דין טומאה זו שמצריכה כיבוס בגדים.

וזה מבואר שפיר על פי האמור, כי בנוגע במשכב ומושב של נדה אין התורה נזקקת לכתוב 'יטמא', כי הדבר פשוט. אבל בדין הזבה שיש בו חידוש, כיון שאינו מסדר ראייתה הרגיל ולמרות זאת טמאתו תורה כנדה, על כן התורה הדגישה תחילה את עצם החידוש 'יטמא', כאמור.

ד. ואיש אשר יגע במשכבו 'יכבס' בגדיו ורחץ במים וטמא עד הערב. והיושב על הכלי אשר ישב עליו הזב 'יכבס' בגדיו ורחץ במים וטמא עד הערב. והנוגע בבשר הזב 'יכבס' בגדיו ורחץ במים וטמא עד הערב. וכי ירוק הזב בטהור 'יכבס' בגדיו ורחץ במים וטמא עד הערב וגו' (טו, ב).

בפרשה זו נזכר כמה וכמה פעמים דין הטומאה שמחייב כיבוס בגדים, אולם יש פעמים שנכתב 'יכבס בגדיו', ויש שנאמר 'וכבס בגדיו'. וצריך להבין מה הכלל בכל אלו, אימתי כתבה תורה 'יכבס בגדיו', ואימתי כתבה תורה 'וכבס בגדיו'.

ונראה בפשטות שבכל מקום שהפסוק מדבר על טומאה שהאדם פעל במעשיו, כגון 'איש אשר יגע' (הנוגע) אזי מכיון שכבר עוסקים באדם ובפעולתו ומוזכר האדם כפועל, על כן ראוי מצד שלימות ותיקון הלשון, שהכתוב ימשיך להתייחס אליו בסגנון זה, כלומר שאם עשה כך וכך דינו הוא שיעשה כך וכך - 'יכבס בגדיו'. אולם בפסוק שאינו מתייחס לפעולת האדם, כלומר באופן שהטומאה באה לו שלא על ידי פעולתו, אלא כך אירע לו שקרתה לו טומאה, כגון 'וכי ירוק הזב בטהור' או 'וכל אשר יגע בו הזב', הרי כאן לא עסק הכתוב באדם הפועל, אלא על מציאות שאירעה לו כנפעל, על כן גם המצוה של כיבוס בגדים נכתבת בלשון שאינה מתייחסת אליו כפועל את הכיבוס, אלא כסיפור שכן יהיה המציאות 'וכבס בגדיו'. ועוד שאם היה כתוב 'יכבס בגדיו' היה נשמע שהכוונה לאדם הפועל בפסוק זה דהיינו הזב, וכביכול שהזב הוא שיכבס את בגדיו, והבן.

והנה כלל זה מיישב את כל הפסוקים על מכוונם. אולם במקום אחד לכאורה נכתב בניגוד לכלל זה והיינו בפסוק - 'וכל הנוגע בהם יטמא, וכבס בגדיו ורחץ במים וטמא עד הערב'. שכאן זה שנטמא הוא הפועל ובכל זאת נאמר 'וכבס בגדיו'. אכן אין בכך כל תמיהה, שמכיון שכאן נאמר לפני כן 'יטמא', כבר אין מתאים לכתוב שוב 'יכבס', ולכן כתיב 'וכבס', והבן. [ולעיל ביארנו מאי טעמא כתיב רק כאן 'יטמא'].

החמה של יום ארבעים, שלמחר תביא את כפרת טהרתה'.

כלומר שמצינו דוגמת דבר זה בדין טבול יום, שאף שטבל מטומאתו בכל זאת אסור לאכול בתרומה עד שיכנס היום הבא דהיינו בצאת הכוכבים, כמו שכתוב בכל הטומאות 'וטמא עד הערב וטהר'. וכמו כן היולדת אף שאינה טמאה כנדה וגם טבלה מטומאת לידתה, עדיין טומאתה בה לעניין שאסורה לאכול בתרומה עד אחרי ארבעים יום, וצריך לדעת הטעם בזה.

והנה גדר דין 'טבול יום' נראה שהוא משום שאף שהטמא טבל לטומאתו, בכל זאת מכיון שביממה זו היה בו טומאה עדיין אין טהרתו שלימה, ושלימות טהרתו תהא רק כאשר יבוא מעת-לעת חדש דהיינו בצאת הכוכבים, שמתחיל פרק זמן טהור שלא היה בו כלל טומאה.

ונראה דהיינו גם ביאור דין הטומאה החופפת על היולדת עד מלאת ימי טהרה, שאמנם עכשיו אינה טמאה בטומאת הלידה אחר שטבלה, אולם מכיון שגופה עדיין מושפע מלידתה, וכמו שנתבאר שכל ארבעים יום איבריה מתפרקין, על כן כל התקופה הזאת נחשבת כחטיבה אחת ופרק זמן אחד, והוא כעין יומא אריכתא וכלשון חז"ל 'טבולת יום ארוך' (נדה כט:). ולכן אין היא נטהרת בשלימות מן הטומאה של הלידה, כיון שהיא עדיין שרויה בפרק הזמן של הלידה, ורק לאחר ארבעים יום לזכר ושמונים יום לנקבה, אז מסתיים פרק זמן לידתה, והיא נעשית טהורה.

*

והנה אף שנתבאר כי דמים שאינם באים מחמת סדר טבעה אינם גורמים לה טומאה, ולכן בימי טהרה אינה דמיה מטמאים, אבל אין זה סיבה לטהר את דמי זיבתה, כי אף שגם דמי זיבתה סיבתם שיבוש וחולי, אולם השיבוש הוא מכלל מחזור ווסתה עצמה, שהחולי גורם לו להיות משובש שיוזב ימים רבים, אבל הדמים הם דמים של סדר מציאותה וטבע ווסתה, ואין זו סיבה חיצונית שגורמת לה דמים כמו בדם טהור, ולכן הם מטמאים.

ונראה שזה הטעם שהתורה מדגישה שטומאת הזבה היא כטומאת נדתה 'כימי נדתה תהיה', כלומר שיש כאן חידוש התורה שאף שהיה מקום לטהרה משום שאין זה מסדר טבעה, בכל זאת טמאתה תורה כימי נדתה. וכן בהמשך כתיב 'כל המשכב אשר תשכב עליו כל ימי זובה כמשכב נדתה יהיה לה', וכל הכלי אשר תשב עליו טמא יהיה כטומאת נדתה (טו, כו). כלומר שהתורה רואה צורך לנמק שטומאת הזבה כמוה כטומאת הנדה ושווה אליה.

וממשמעות הכתוב נלמד שעיקר סיבת הטומאה הוא מצב הנדה, והזבה רק נגררת ונמשכת ממנה, וזה מבואר שפיר לפי דברינו, כי עצם הטומאה יסודה היא הנדה.

וכן ביולדת תלתה תורה בטומאת נדה, כלומר שאף שהלידה הוא מאורע ולא סדר קבוע בכל זאת השוותה התורה דם יולדת לאשה נדה שסדר טבעה הקבוע לראות דם.

ולכאורה משמע מכל זה שלולא היה סדר קבוע באשה לראות דם, דהיינו מחזור ווסת ימי נדתה לא היו מאורעות אלו של זבה ויולדת מביאים עליה טומאה. והבן.

מתורתו של רבינו שליט"א

כל הקרבנות הנוספים מצטרפים לקרבנות של חובת היום הבאים מצד מקרא קודש, וגם הקרבנות הנוספים מרחיבים את עבודת ה' מקרא קודש'. ומעתה מבואר שפיר לשון הכתוב 'מלבד' כיון שהוא מצורף לעיקר חובת הקרבנות הבאים מצד מקרא קודש שנזכר תחילה. כלומר שהמקרא קודש הוא גם סיבה להביא את כל אלו, ו'מלבד' הקרבנות המחוייבים ביוםם נתוספים כל אלו להקרבת המקרא קודש.

וסדר הכתוב הוא בדרך 'לא זו אף זו' שכל היותר מקושר ושייך למקרא קודש קודם בסדרו, תחילה ה'שבתות' שקבועים במציאות בתוך ימי המועד, ואחר כך 'מתנותיכם' שבאים מעיקרם לרגל היום טוב, ואחר כך נדריכם ואחר כך נדבותיכם. ולכן כתיב לכל סוג קרבן 'מלבד' 'מלבד', כי בכל אחד מסוגי הקרבנות נתוסף עוד דרגה של תוספת.

וכל זה הוא בפרשת אמור שסיבת ההקרבה היא 'מקראי קודש להקריב אשה לה', על כן כל ההקרבות מצטרפים ושייכים גם הם למקרא קודש.

אולם בפרשת המוספין שבפנחס סיבת ההקרבה היא משום שהם 'מועדיכם', ומה שהוא 'מועד' הוא רק סיבה להקרבת קרבן מוסף, שלרגל המועד בא תוספת בסדרי העבודה במקדש. אבל אין בזה סיבה להביא שאר קרבנות. ולכן אין שייכות בין קרבנות אלו לקרבנות המוספין ולפיכך לשון הכתוב הוא 'לבד'.

וכמו כן מובן שפיר מדוע לא נאמר 'לבד' לכל סוג קרבן בנפרד, כי מצד ההבדלה שמשמעותו 'חוץ מאלו' הרי כולם שווים בזה, שכולם עניינם 'חוץ' ואינם קשורים למוספין, ואין סיבה לכתוב לכל אחד 'לבד' לעצמו. ופשוט.

והנה בפרשת פינחס בקרבנות המוספין נאמר כמה פעמים 'מלבד עולת התמיד', והביאור בזה הוא על פי האמור, כי יש קצת שייכות בין קרבן התמיד לקרבנות המוספין, כי כל חובת ההקרבה בפרשה זו באה מצד שהימים הם 'מועדים', וכן התמיד בא מצד עצם יום זה. [ועיין בזה בארוכה בספר 'בן מלך' - מצוות התמידיות שבמקדש מאמר א]

עוד מצינו בפרשה זו לשון 'מלבד', הכולל שני דברים, דהיינו בראש השנה - 'מלבד עולת החודש ומנחתה, ועולת התמיד ומנחתה' (במדבר כט, ו), וכן ביום הכיפורים - 'שעיר עזים אחד חטאת מלבד חטאת הכיפורים ועולת התמיד ומנחתה ונסכייהם' (שם כט, יא). ולא חילקם הכתוב 'מלבד' לכל אחד. והביאור בזה הוא כי אף שעולת התמיד ועולת החודש וכן חטאת הכיפורים ועולת התמיד אינם מעניין אחד, אולם אין הבדל במידת שייכותם לקרבנות המוסף, וגדר ה'מלבד' שבהם אחד הוא. מה שאין כן בפרשת אמור אשר נתבאר שכל סוג קרבן שונה מרעהו במידת שייכותו להקרבת 'מקרא קודש', ולכן נכתב לכל אחד 'מלבד' כשלעצמו.

נכתב על ידי הרב י. מ. ו.

ה. אלה מועדי ה' אשר תקראו אותם מקראי קודש להקריב אשה לה' עולה ומנחה זבח ונסכים דבר יום ביומו. מלבד שבתות ה', ומלבד מתנותיכם, ומלבד כל נדריכם, ומלבד כל נדבותיכם, אשר תתנו לה' (ויקרא כג, לז).

והנה בפרשת פנחס בסוף פרשת המוספין נאמר פסוק דומה - אלה תעשו לה' במועדיכם לבד מנדריכם ונדבותיכם לעולותיכם ולמנחותיכם ולנסכיכם ולשלמיכם (במדבר כט, לט).

ויש להבחין בכמה שינויים, וצריך להבין טעם החילוק. ההבדל הבולט הוא שבפרשת אמור כתיב 'מלבד' ובפנחס 'לבד'. עוד ישנו הבדל נוסף שבפרשת אמור כתיב 'מלבד' 'מלבד' על כל אחד ואחד מסוגי הקרבנות ארבעה פעמים, ובפרשת פינחס כתיב 'לבד' פעם אחת על כולם יחדיו.

הבדל נוסף שבפרשת אמור כתיב 'מתנותיכם' ובפנחס אין נזכר דבר זה. [וכן יש לדעת מה הם 'מתנותיכם' אחר שמפרט 'נדריכם' ו'נדבותיכם']

והנה ישנם בתורה שלש סוגי לשונות שמשמעותם הוא כמו 'חוץ מ', והיינו 'על', כמו שמצינו 'על עולת התמיד'. 'מלבד' - כמו שמצינו 'מלבד עולת התמיד'. והלשון השלישי הוא 'לבד'.

ונראה פשוט שכל היכן שכתוב 'על' הוא מצורף ומחובר אל הנסמך, כלומר הוא תוספת ויתר על אותו הדבר. מה שאין כן לשון 'מלבד' הוא יותר רחוק מהנסמך אליו, כלומר שמלבד אותו הדבר יבוא גם דבר זה.

והנה לשון 'מלבד' משמעותו שאף שהוא דבר בפני עצמו, אך בכל זאת יש קצת קשר ביניהם, ששניהם באים זה לצד זה. אולם לשון 'לבד' משמעותו 'חוץ' בלי כל קשר לנסמך, וכמו שמצינו במגילת אסתר - 'אשר כל איש ואשה אשר יבוא אל המלך אל החצר הפנימית אשר לא יקרא אחת דתו להמית, לבד מאשר יושיט לו המלך את שרביט הזהב וזוהי (ד, יא). שאינו כמוסיף דבר על הנאמר מקודם, אלא אדרבה מבדיל אותו שדווקא דבר זה ולא השני. והבן.

והנה איתא בחז"ל שהכתוב באמור 'מלבד שבתות ה' היינו קרבנות השבתות שבתוך המועד, שאמורי הרגלים קרבים עמהם. וכמו כן 'מתנותיכם' איתא במפרשים שהכוונה על המתנות הבאים לרגל המועד, שכך היא מצוות הרגל להביא קרבנות כברכת ה' וכפי מסת נדבת לבו. ואילו נדריכם ונדבותיכם הם קרבנות שנדר ונדב אותם בכל ימות השנה, וזה הטעם שבמתנותיכם לא מתאים 'כל' כיון שהם באים עתה לרגל המועד, אבל קרבנות שהצטברו מכל ימות השנה נכון לכתוב 'כל'. והנה גם הנדרים והנדבות של כל ימות השנה יש להם שייכות למועד, כי מצוותם להביא במועד ואם לא יביאם עתה, עובר על 'מוצא שפתיך תשמור' ועל 'בל תאחר' כדאיתא בגמרא (ראש השנה ד.). ונמצא שכל הקרבנות הנזכרים כאן יש להם קשר לימים אלו.

והנה הקרבת הקרבנות שציוותה תורה בפרשת אמור להקריבם במועדי ה' היינו מצד היות הימים האלו 'מקראי קודש', כמו שכתוב 'אשר תקראו אותם מקראי קודש להקריב אשה לה'. ולכן

ברכת המצוות על עבודות המקדש והקרבת הקרבנות

שאר העבודות הנכללין בה שכולן חלקים ממנה. ומה שכתב עוד הרמב"ן שבכל אחד עושה מצוה ומברך עליה, הוא מערכה על הדרוש, שהרמב"ם יאמר שלא יברך כי אם על העבודה הגדולה לבדה, וכל שאר העבודות הקטנות שבה נפטרות עמה, והוא כן כתב שם בפירוש, המצוה היא הציווי שתהיה מלאכת קרבן הלחם או הסולת שנקריבהו על הסדר כולו וכו', יראה שהסדר בכללו הוא הציווי וכולו מצוה אחת, וכן ודאי תהיה הברכה אחת על מעשה הסדר כולו כאחד.

והמשנה למלך בריש הלכות מעשה הקרבנות הביא דברי הלב שמח וכתב עליו, ואין דבריו מוכרחים דהרמב"ם חולק על הרמב"ן, דאפשר שגם הוא מודה בזה [דהיינו שעל כל עבודה מחוייב לעשות ברכה], גם לא ידעתי איזה היא עבודה גדולה או קטנה. [וביד איתן שם (בספר הליקוטים רמב"ם פרנקל) תירץ, ולדידי עבודה גדולה היינו אותה שאין אחריה עבודה שזה חייב עליה, וכדאמר במנחות (מב:) דכל מצוה שעשיתה גמר מברכין עליה. וביכהן פאר כתב, דעבודה הגדולה היינו עבודת הזריקה, דזו עבודה העיקרית, דאין כפרה אלא בזריקה ופיגול הוו רק בזריקה]. גם מה שכתב שתהיה הברכה אחת על הסדר כולו, זה יתכן אם כל הסדר נעשה בכהן אחד, אך אם כל כהן וכהן יעשה עבודה אחת, למה לא יברך על העבודה שעושה. ונוסח הברכה נראה שהוא אשר קדשנו בקדושתו של אהרן וצונו לעשות כך וכו', דומיא דברכת אכילת תרומה שכתב רבינו בסוף הלכות תרומות. וכן בכל אכילת קדשים מברך ברכה זו, וכמו שכתב רבינו בריש הלכות ביכורים וכו'. ועיין עוד במשנה למלך שם ריש פרק ח במה שכתב הרמב"ם אכילת החטאת והאשם מצוות עשה. נראה דמילתא דפשיטא היא שהכהן מברך אשר קדשנו בקדושתו של אהרן וצונו לאכול חטאת או אשם ע"ש.

ובאמת מצינו דהראב"ד [הובא באבודרהם שער ג] ס"ל כהרמב"ן דמברך על כל מעשה בנפרד, דכתב 'אבל על עריפת עגלה [ערופה] מברכים, וכן על הקרבת הקרבנות ועל סמיכה וזריקה והקטר אימורים ושאר מעשיהן, והוא הדין ליציאת שמן על תנוך אוזן מצורע ועל בוהן ידו ומאי דדמי להו, וכל מעשה מנחות, דהוי מברכין עלייהו'. וכן משמע דעת רש"י בעירובין (ג.) ד"ה והרי מעשר בהמה. עיי"ש. וכן כתב ברוקח (סימן שסו) 'ירושלמי גבי קידוש ואפר חטאת ולהזות, כל המצות טעונין ברכה. [ובמנחת חינוך (מצוה קמא אות ח) כתב דמרש"י הנ"ל מבואר דמברכין על התנופה ברכת המצוה, אך לא נתבאר מי המברך אי הכהן אי הבעלים, ולפי מה שהביאו התוס' במנחות (סא: ד"ה כהן) דברי רש"י שעיקר מצות תנופה על הבעלים ועל כן

בעמדנו בקריאת פרשיות הקרבנות ומעשיהן, יש לברר אם ברכו ברכה בהקרבה ובעשיית העבודות ואכילתן של הקרבנות בביהמ"ק, ואם ברכו ברכה כללית או ברכות פרטיות על כל מעשה, כי לפום ריהטא לא מצאנו בגמרא וברמב"ם התייחסות מפורשת לזה.

ובחפשי באמתחות הספרים מצאתי בעז"ה שלכאורה יש בזה מחלוקת בין הראשונים. שבספר המצוות להרמב"ם שורש י"ב, כתב כלל גדול, שאין ראוי למנות חלקי מלאכה מן המלאכות שבא הציווי בעשייתה כל חלק וחלק בפני עצמו. ידוע שאנחנו פעמים נצטוונו על מעשה אחד מן המעשים, ואח"כ יתחיל הכתוב לבאר איכות המעשה ההוא, ויבאר השם שזכר ויאמר על מה הוא כולל, א"כ אין ראוי שימנה כל ציווי באותו הביאור מצוה בפני עצמה. כמו ועשו לי מקדש שזה מצות עשה אחת מכלל המצוות, והוא שיהיה לו בית מוכן וכו', ואח"כ בא לתאר חלקיו ואיך יעשו, ואין ראוי שימנה כל מה שאמר בו ועשית מצוה בפני עצמה. ועל זה הדרך בעצמו ילך הענין בקרבנות הנזכרים בויקרא, וזה כי המצוה האחת היא כלל המלאכה המתוארה בכל מין ממיני הקרבנות וכו', וזה הסדר מן המלאכות היא מצוה ואין ראוי למנות כל חלק וחלק מחלקי המלאכה מצוה וכו', וכבר טעו בזה עד שמנו מתנות כהונה הכ"ד מתנות בכ"ד מצות וכו'. ובעבור שנעלם מזולתנו השורש הזה ולא הרגישו אליו כלל ולא השיגו אותו עד הגיעו שימנו מצות בפני עצמן יציקות ובלילות פתיתות מליחות הגשות תנופות וקמיצות והקטרות, ולא ידעו כי אלו כולם חלקי מלאכת המנחה וכו' ע"כ.

והרמב"ן שם בהשגות האריך שם ומביא שדעת הבעל הלכות גדולות שכל אלו המלאכות נמנות כל אחת כמצוה בפני עצמה, ולכך כתב יציקות בלילות וכו'. ויסודו על פי הגמרא במנחות (יח:) כל כהן שאינו מודה בעבודה אין לו חלק בכהונה, שנאמר המקריב את דם השלמים ואת החלב מבני אהרן לו תהיה למנה וכו', אין לי אלא זו בלבד מנין לרבות ט"ו עבודות היציקות והבלילות וכו', ת"ל מבני אהרן, עבודה המסורה לבני אהרן. כל כהן שאינו מודה בה אין לו חלק בכהונה. ואלה העבודות נמנות מצות שהכהן כשעושה אחת מכל אלה, עושה מצוה ומברך עליה עיי"ש שהאריך.

ובלב שמח (שם) כתב על הרמב"ן, דאין ראיה מהגמרא מנחות שם שקרא עבודות לכל אלה, דהרמב"ם לא יכחיש שעבודות הן, אבל אומר שהן חלקים מעבודת הכללית שהיא הקרבת התמיד או המנחה, והיא היא שתמנה, לא

א. ויש להעיר דהרי מצינו במצות ספירת העומר דמברכין בכל לילה ברכה מיוחדת על הספירה ועכ"ז המצוה נחשבת לאחת.

הגבול כעבודה. ובכסף משנה שם כתב, מאחר שאכילת תרומה מצוה. [ודבר זה אם אכילת תרומה היא מצוה, יש בזה אריכות גדולה בראשונים ובאחרונים, עיין ספר המצות מ"ע פט, ובתוס' גיטין יב, וריטב"א שבת צא. ועוד, וצל"ח ביצה יט, וברידב"ז על הרמב"ם שם, מנחת חינוך מ"ע שמנה הרמב"ן ב, חזו"א שביעית סימן יד סק"י ועוד] פשיטא שיברך עליה. אבל על נוסח הברכה אשר קדשנו בקדושתו של אהרן וכו', לא ציין מקור לדבריו. ונראה לומר דהרמב"ם למד זאת מסוטה (לט). גבי ברכת כהנים שהגמרא אומרת מאי מברך, אמר רבי זירא אשר קדשנו בקדושתו של אהרן וצונו וכו' [וכן פסק בהלכות תפלה פרק יד הלכה יב], ולמד משם דכל מצוה שלא נצטוו בה כל ישראל אלא הכהנים, אין אומרים בזה אשר קדשנו במצותיו וצונו וכו', דלא הכל נצטוו בזה, ובכגון זה מברכים אשר קדשנו בקדושתו של אהרן וכו', דרך הם נצטוו ע"ז].

ועל פי זה הכריע המל"מ דמכיון דאכילת קדשים נקראת עבודה ועל זה כתב הרמב"ם דמברך כנ"ל, אם כן בכל הדברים שנקראים עבודה גם כן מברך כן. ולפי זה לכאורה יש לומר דכל אלו מהט"ו עבודות שבגמרא מנחות שהבאנו לעיל שנקראים עבודה, ג"כ צריך לברך עליהן הברכה. [ושם מונה הגמרא בין הט"ו, גם השקאת סוטה שאיננה קשורה בעבודת הקרבנות, וכן טהרת מצורע ועוד. והתוס' שם ד"ה מנין כתבו, דהתנא שמנה ט"ו עבודות הוא לאו בדוקא, אלא תנא ושייר, והם מונים גם תרומת הדשן, סידור המערכה, לחם הפנים ועוד עיי"ש, ולכאורה גם עליהם עושים ברכה].

[ועיין בספר הנפלא 'עבודת הקרבנות' לחתנו של החפץ חיים, שמפרט בפרטות את כל סדר הקרבנות, ונקט בפשיטות בכל מקום הברכה הנ"ל עם הנוסח בכל אחד].

והנה בתוספתא ברכות (פרק ה פ"קא כג) איתא, 'היה מקריב זבחים בירושלים אומר ברוך שהגיענו לזמן הזה, כשהוא מקריבם אומר ברוך אתה ה' אשר קדשנו במצותיו וצונו להקריב זבחים, כשהוא אוכלם אומר ברוך אתה ה' אשר קדשנו במצותיו וצונו לאכול זבחים'. ולכאורה קשה למה בתוספתא אין מזכיר את הנוסח של בקדושתו של אהרן כנ"ל. ואולי יש לומר דהתוספתא איירי רק בישראל המקריב ואוכל קרבנות קדשים קלים ולא בכהן, ולכן אינו מברך ברכת בקדושתו.

ובברכות לז: [וכן במנחות עה:]: איתא בגמרא היה עומד ומקריב מנחות בירושלים אומר ברוך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה [ברוקח סימן שעא מסביר 'שנתחנך לעבודת הזמן'], נטלן לאכלן מברך המוציא [ויש להעיר בכאן דלמה לא מוזכר הברכה על אכילת מנחות כמו שמוזכר בתוספתא על אכילת זבחים]. ופירש"י היה ישראל עומד ומקריב מנחות, ונתנה לכהן להקריבה, אומר

אינו מזיק חציצה לכהן, אם כן הבעלים מברכין. אך לדברי התוס' שם צ"ע. ואפשר ששניהם מברכין הבעלים והכהן. ופשוט דברכת הכהן הוא אשר קדשנו בקדושתו של אהרן, אף דמצוה בבעלים גם כן, מכל מקום הא דהמצוה על הכהן היא מחמת כהונה, וזה פשוט, וברמב"ם אינו מבואר זה, ועיין במשנה למלך הנ"ל].

ולפי דברי המל"מ דרך על העבודה הגדולה מברכין ולא על העבודה הקטנה, יש לברר הגדר מה נקרא עבודה גדולה ומה עבודה קטנה, ואיזה עבודה מחייב ברכה ואיזה נקרא רק הכשר מצוה, ולדוגמא מצות והקרב והכרעים ירחץ במים לכאורה אינה רק הכשר מצוה ולא מחייב ברכה. וכן צריך בירור בעבודת הקרבנות היכן מסתיימת עבודה אחת ומתחלת עבודה השניה, דלפעמים דהשניה אינה רק השלמת הראשונה, כגון שפיכת שיריים, דלכאורה אין צריך ברכה נפרדת, ודברים אלו צריכים בירור רב דלא נתבאר גדרם במפורש. [וכן יש לעיין בלויים האם בירכו על עבודתם במצות השיר].

וכן צריך לברר לדברי הראשונים הנ"ל מה הדין כשנעשה הקרבן בכמה כהנים אם כל אחד צריך לברך ברכה בנפרד, דהאין יפטר זה בברכתו של זה [ועיין בנחל איתן להגר"ח ק"שליט"א סימן ה ס"ג אות ו]. וכן על עבודות שכשרות גם בישראל איזה ברכה מברכין, דלכאורה על זה מברכים גם הכהן וגם הישראל רק אשר קדשנו במצותיו וצונו... [ועיין מנחת חינוך סוף מצוה קטז שהקשה גבי יציקות ובלילות דכשרים בזר א"כ גם הישראל מברך, וגם הכהן אינו מברך אשר קדשנו בקדושתו של אהרן, אפילו אם הוא העושה, כיון דאינו תלוי בקדושתו של אהרן דגם זר כשר, כן נראה פשוט. ובמנחת אברהם (מנחות יח ע"ב) מיישב דאע"ג דיציקה ובלילה כשרה בזר, אבל כל מעשה המנחה הוא מצוה המוטלת על הכהנים, ולא דמי לשחיטה דהוי מצוה המוטלת על הבעלים, אבל יציקה וכיוצא, הכל מוטל על הכהנים, ולכן דווקא כהן מברך בקדושתו של אהרן. ועיין בערוך השולחן חו"מ סימן תכז סעיף י].

בנוסח הברכה

הנה ברמב"ן ובראשונים הנ"ל לא כתבו כלל הנוסח, ורק המשנה למלך חידש דהוא 'אשר קדשנו בקדושתו של אהרן וצונונו על...'. והוא עפ"י פסק הרמב"ם בריש הלכות ביכורים הלכה ב, דכל האוכל מתנה שיש בה קדושה מהן, מברך אשר קדשנו בקדושתו של אהרן וצונו לאכול כך וכך. [וכן כתב הרמב"ם תרומות (פט"ו הכ"ב), כל האוכל תרומה מברך ברכת אותו מאכל ואחר כך מברך אשר קדשנו בקדושתו של אהרן וצונו לאכול תרומה. וכך קבלנו וראינו אותם מברכים אפילו בחלת חוצה לארץ, שגם אכילת קדשי

של יוה"כ שיש בה מזכרת עוון כמו שמתוודה עליהם הכהן גם כן אין מברכין. אבל כבר הקשה השדי חמד (יוה"כ סימן ב אות יח) דהא כל הקרבנות והחטאות ואשמות ומנחות בכל השנה באים לכפר על עבירות, ויש בהם וידוי וסמיכה, והאבודרהם עצמו כתב דמברכין עליהם. ועיין שם שהאריך לתרץ דברי האבודרהם בעצמו ולחלק ביניהם.

ולגבי ברכת שהחיינו נראה דהכהן גדול מברך בתחילת העבודה ביום הכיפורים, לפי התוספתא והגמרא ברכות הנ"ל, ועיין בשיח יצחק יומא סימן קי מש"כ בזה.

[והאם באכילת הקרבן לגבי הישראל בקדשים קלים והכהן בקדשי קדשים יש בה מצות עשה והאם היא חלק מהכפרה, וכן באכילת תרומות ומעשרות וחלה וביכורים אם יש מצוה באכילה ואם צריך דוקא כזית, נאריך א"ה בהזדמנות אחרת].

ומה שכתב המשנה למלך שהנוסח הוא וצונו לעשות כך וכך, הנה ידוע דיש מחלוקת הראשונים גדולה בנוסח הכללי של הברכות אם מברכים ב'ל' או בעל, ועיין בספר נחל איתן למרן הגר"ק שליט"א (סימן ה ס"ג סק"א) שערך קונטרס נפלא מאוד ובו הביא עשרה שיטות בראשונים בנדון זה בכללות עיי"ש.

היוצא מכל הנ"ל, דיש מבוכה גדולה בין רבותינו הראשונים והאחרונים האם בירכו על כל עבודות הקרבנות ועבודות המקדש ואיזה ברכה בירכו, ונפ"מ גדולה היא לכאורה לגבי מאות ואלפי ברכות שבירכו במקדש בכל יום. ויהי רצון שיבנה ביהמ"ק במהרה בימינו. ויבוא לציון גואל, ויורינו הדרך הנכונה במסכתא דא דקרבנות על מה ואיך ומי מברכין.

שהחיינו, אם לא הביא מנחות זה ימים רבים. ובתוס' שם (ד"ה היה) פירש"י בעל המתנדב מנחה, ודוחק גדול דהיה עומד ומקריב משמע בכהן המקריב, וכן לישנא דנטלן לאכלן משמע דאכהן קאי. ונראה דמיירי בכהן העומד להקריב ראשון במשמרתו, דכ"ד משמרות היו, וכל משמרת הקריבה פעמיים בשנה, וכיון שיש להם זמן קבוע מברכין שהחיינו, ועיין בפירש"י במנחות (שם) שכתב דמיירי בכהן שלא הקריב מעולם, ולפי התוס' דאיירי בכהן א"כ קשה הקושיא מהתוספתא הנ"ל, וצ"ע. [ועיין ברמב"ם תמידין ומוספין פרק ז הלכה יח דחולק על רש"י ותוס' ועיין בלחם משנה ובמהר"י קורקוס שם].

[ולגבי ברכת שהחיינו על הקרבן האריכו הרבה האחרונים עיין בפני יהושע וצל"ח ברכות שם, ועיין בתשובות פאר הדור להרמב"ם סימן מט, ובקרבן אורה מנחות שם ועוד].

ובעבודת הכהן הגדול ביום הכיפורים יש גם כן לעיין אם הוא בירך ברכה כללית על כל עבודות היום, או שבירך על כל עבודה בנפרד, ויוצא שבירך באותו היום מאות ברכות. וראיתי באליה רבה (סימן רצ סק"א) דכתב, ולענ"ד דכהן גדול בלאו הכי בירך הרבה על הברכות ועל הקרבנות, וכן כתב האשל אברהם מבושאטש (או"ח סימן תפז) דבירך הרבה יותר ממאה ברכות. אבל הפחד יצחק הקדמון האריך בזה ותורף דבריו דאין מברך, דשמא יארע לו פסול או ימות ולא יוכל להשלים העבודה, ונמצא למפרע הברכה לבטלה, וצ"ע בזה. וביפה ללב (או"ח סימן תרכא) ג"כ כתב דאין מברך, והטעם לפי דברי האבודרהם הנ"ל דאין מברכים על מצוה הבאה בעבירה כגון שריפת נותר, והשבת גזילה ורבית ועריפת פטר חמור, אם כן בכל החטאות ואשמות

בירורי הלכה | בעריכת הרב ברוך וייספיש

הרב אברהם אלחנן בר"צ לוי

דין הברכה על אכילת 'מעדן חלבי' בתוך הסעודה

בפירות, אם אוכלם ממש עם הפת ללפתה, או לפחות כבר התחיל ללפת בהם את הפת, א"צ ברכה. (ולפעמים צריך שגם בסוף אכילת הפירות, יאכלם ממש עם הפת, עיי"ש היטב ובנו"כ שהאריכו בזה).

והסכימו הפוסקים, שבדברים המוגדרים כבאים מחמת הסעודה, אף באופן שמתכוון לאכלם כקינוח, אינו מברך, ומשום דבטלה דעתו אצל כל אדם. (ומקור הדברים הוא באבן העזר סימן קע"ד). וכן להיפך, אם אוכל פירות באמצע הסעודה, גם אם עיקר כוונתו הוא לאכלם לשם שביעה, מ"מ צריך לברך, כל שאינו אוכלו עם הפת ממש, וכמבואר בשו"ע. ומשום שאנו הולכים בזה אחר מנהג רוב העולם.

המשך בעמוד הבא

ונחלקת השאלה לג' אופנים. א. באופן שאוכלו כחלק מן הסעודה עם פת, או אפילו בלי פת. ב. באופן שאוכלו בסוף הסעודה לשם קינוח ותענוג. ג. כשהתחיל לאכול עם פת, אך לאחר מכן אוכלו לבד, לשם קינוח ותענוג.

ושורש הספק בזה הוא, דהנה בטור ושו"ע או"ח בהלכות סעודה (סימן קע"ו) מצאנו הלכה מפורשת, שכל דבר הבא בתוך הסעודה מחמת הסעודה, כבשר ודגים ביצים וירקות וגבינה ודייסא ומיני מלוחים, אין מברכים עליהם לא לפנייהם ולא לאחריהם. ומצד שני, פירות הנאכלים בתוך הסעודה כתאנים וענבים וכדו', צריך לברך ברכה לפנייהם. אך גם

כקינוח, שוב אינה נחשבת כחלק ממאכלי הסעודה, וצריכה ברכה].

ועיין ברשב"א (ברכות מ"א ע"ב) שכתב על שאלה זו, שנראין הדברים שמכיון שבתחילת אכילתו לא היה צריך לברך, שהרי היה כחלק מהסעודה ונפטר בברכת הפת, שוב אינו מברך עליו, גם אם עכשיו אוכלו כקינוח ושוב אינו שייך לסעודה. אך בסו"ד שם, הסתפק קצת בדבר. והובאו דבריו בב"י (סו"ס י"ק ע"ז) ובמג"א (שם סק"ד). ובמאירי כתב כן בפשטות, שכן הורו רוב המפרשים, שא"צ לברך עליו עכשיו, אף שאוכלו רק לשם קינוח. ובחידושי הריטב"א האריך מאד לייסד סברא זו, והביא ראיות ליסוד זה, שכל דבר שאכל ממנו קצת, ובתחילת אכילתו לא היה טעון ברכה, שוב אינו מתחייב בברכה, ואף שכבר לא שייך הטעם שמשום כך נפטר מברכה.

אך משו"ע והפוסקים נראה שלא נקטו להלכה כסברא זו. שהרי בשו"ע (קע"ז, א) נפסק שאם אכל פירות באמצע הסעודה, אע"פ שבתחילת אכילת הפירות אוכלם עם הפת, אם אין בכוונתו לאכול עוד את הפירות עם הפת, צריך הוא לברך על הפירות (ומקורו מדברי רבינו יונה). והרי שם כבר אכל פירות עם הפת, ולא היה צריך לברך על הפירות, ואעפ"כ כיון שאוכלם לבדם, צריך הוא לברך. ובמג"א שם (סק"ג) הוסיף עוד, שאפילו כשאוכל הפירות בתחילה וסוף עם פת ללפתה, אך באמצע אוכל מהם בכוונת קינוח, הרי הוא צריך לברך עליהם, וכ"פ המשנ"ב שם.

וכן כתב בשו"ע הרב במפורש לגבי עיקר וטפל (סימן ר"ב ס"ה), באופן שאוכל עיקר וטפל, ולא בירך על הטפל, ואח"כ כשנגמר לו העיקר, רוצה הוא לאכול עוד מן הטפל לבדו. וכתב שם עכשיו אינו משמש כטפל, ואוכלו משום שרוצה לאכול את הדבר הזה מחמת עצמו, צריך לברך עליו ברכתו הראויה, כיון ששוב לא שייך לומר שנפטר בברכת העיקר. (וכפל ושילש את דבריו גם בלוח וסדר ברה"נ). וא"כ נמצא שלפי דעת הפוסקים, גם בנידון דידן שאוכל חלק מהמעדן לבד, ואינו מתכוון לשם טפל ולפתן הפת, אלא כאכילה בפני עצמה, צריך לברך עליו.

ברם, יש מקום מצד אחר לפטור, באופן שלא נשאר הרבה לאכול לבד. והוא משום שכיון שהוא רק מעט, אין לו חשיבות עצמית, ובטל הוא לעיקר ורוב המאכל שבא ללפת את הפת. ומצאנו דבר זה לגבי ריקקין ומרקחת ('קרבנו') (סימן קס"ח ס"ח, רי"ב ס"ב), שכתבו הפוסקים (ט"ז שו"ע הרב ומשנ"ב שם) שאף באופן שהריקקין טפלים למרקחת ונפטרים בברכת המרקחת, מ"מ כשגמר לאכול כל המרקחת, ונשאר הריקקין לבדו ורוצה לאכול, צריך לברך עליו ברכתו הראויה לו. ומיהו אם אכל הריקקין והמרקחת ביחד, רק שלבסוף נשאר עוד קצת ריקקין בלא מרקחת, א"צ לברך עליו 'כיון דעיקר אכילתו היה ביחד, ונחשב לטפל להמרקחת, אין חוששין על גמר האכילה'.

וא"כ גם בנידון דידן, אפשר שאם לא נשאר אלא מעט, אין לו חשיבות, וגם המקצת הזה נחשב כטפל לפת, וכמו שאכל עיקר ורוב המאכל הזה. [ואולי יש לומר שבתוך סעודה שלימה, גם חצי מעדן ויותר אינו נחשב אלא כמעט וקצת, וכיחס קצת למרקחת, ואינו נראה].

העולה מכל האמור: שההלכה לגבי מאכל 'מעדן', תלוי בכוונתו ומטרת אכילתו. ולכן אם אוכל המעדן כחלק מן הסעודה, אינו מברך עליו בשום אופן. ואם אוכלו כקינוח בסוף הסעודה, צריך לברך עליו. ובאופן שהתחיל לאכול עם הפת כחלק מן הסעודה, ואח"כ רוצה לאכול ממנו גם לבדו, ומתכוון לשם קינוח ותענוג, תלוי, שאם לא נשאר אלא מעט, א"צ לברך. אך אם נשאר הרבה, לכאורה צריך לברך.

ולפי"ז יש לדון בסוג המעדנים האלו, האין נגדיר אותם. שמצד אחד, דרך הרבה בנ"א לאוכלם כחלק מן הסעודה ממש, ואף מלפתים בהם את הפת. ומצד שני, יש הרבה אנשים שאוכלים אותם בסוף הסעודה אחר שגמרו אכילתם, וכל כוונתם היא לשם קינוח ותענוג בעלמא.^א

ונראה שבאמת ההגדרה הנכונה למאכל זה הוא, שהוא עומד גם לשם סעודה ולפתן הפת, וגם לשם אכילתו כקינוח ותענוג. וכיון שכן, בכל פעם יהיה תלוי בדעת האוכל בכוונתו ומטרת אכילתו, שאם אוכלו כחלק מן הסעודה, הרי זה נחשב כשאר דברים הבאים מחמת הסעודה, ואינו צריך לברך עליו בתוך הסעודה אף אם אינו אוכלו עם הפת ממש, וכמו בשר ודגים ושאר דברי הסעודה. אך אם מתכוון באכילתו רק לשם קינוח ותענוג, אז צריך לברך גם באמצע הסעודה, וכמו שאנו מברכין על שאר קינוחי סעודה (גלידה וקומפוט). שמכיון שאין בזה דעת כל בני אדם שוה, ואין לנו לומר בשום צד שבטלה דעתו אצל כל אדם, הרי שדעתו קיימת, וא"כ גם מכריעה את הדין.

[וקצת יש להביא ראיה לזה, מדין פת הבאה בכיסנין בתוך הסעודה, שאמרו בה במפורש (שו"ע או"ח סימן קס"ח ס"ח ובמג"א ומ"ב) שאם אוכלה לשם שביעה, נפטרת היא בברכת הפת שבירך בתחילת הסעודה, ואם אוכלה לשם קינוח ותענוג, צריך לברך עליה גם באמצע הסעודה. והרי פת הבאה בכיסנין מהות עניינה היא, שעומדת היא בעיקר לשם קינוח ותענוג, ולפעמים דרך בנ"א לקבוע גם עליה סעודתם, (וכמבואר במסכת ברכות דף מ"ב ובראשונים שם, וגם הובאו הדברים בבית יוסף ושאר פוסקים בסימן קס"ח). וא"כ הרי לן שדבר שאפשר לאכול גם באופן של סעודה וגם באופן של קינוח, אזלינן בתר דעתו של האדם האוכלו. ואולי יש לדחות דשאני פת הבאה בכיסנין, כיון שעומדת היא בעיקר לשם קינוח, וכך רוב בני אדם אוכלים אותה. ולכן אע"פ שאכלה בתוך הסעודה, כיון שגם הוא מתכוון לאכולה לשם קינוח, צריך לברך עליה. ומ"מ כשאוכלה לשם שביעה וסעודה אין צריך לברך, כיון שסו"ס לא יצאה לגמרי מתורת 'לחם', וכמבואר בפוסקים שם. ועוד, שהרי כשמתכוון לשם שביעה, הרי הוא שבע מקמח של חיטה, שדרכו להשביע. ויש לעיין.

ואם התחיל לאכול ה'מעדן' עם פת, ולאחר שגמר לאכול את הפת, רוצה הוא להמשיך באכילת המעדן לבדו לשם קינוח, יש לדון בזה האם צריך עכשיו לברך עליו, כיון שמעכשיו כבר אינו נחשב לחלק מהסעודה. (ושאלה זו מצויה גם בעוד דברים כמו חטיפי ביסלי ותפוצ'פס וכדו', שלפעמים אוכלים אותם עם הפת ממש, ואח"כ ממשיכים לאכול מהם לבדם, לשם תענוג בעלמא).

[ובזה יש להדגיש, שבאופן שאוכל את שארית המעדן כהמשך למה שאכלו עם הפת, ועדיין נחשב בעיניו כחלק מן הסעודה ודאי שא"צ לברך עליו. שכבר קבע את אכילתו כאכילת לפתן את הפת, וא"צ שיאכלנו דוקא עם הפת ממש. ואפשר שאף בסתמא כן נחשב הדבר, שהוא ממשיך את אכילתו שהתחיל בה. אך נידון השאלה הוא, באופן שבאמת מתכוון באכילתו רק לשם קינוח ותענוג, ובזה יש צד לומר, שכיון שמעתה אוכלו

א. ובספרי זמנינו כמעט שלא מצאתי התייחסות מפורשת לדברים כאלו שעומדים גם לשם סעודה ולפתן הפת וגם לשם קינוח, מלבד בספר 'שערי ברכה' ראיתי שנסתפק בזה, וכתב דאפשר שהכל תלוי בצורת ההגשה וכדו'. (עיי"ש מה שהאריך בזה בפ"ח הערה כא). ובספר 'זוהר הברכה' (מהדורת תשס"ט עמוד 74) כתב בפשטות שדין מעדנים אלו כדברי קינוח ומתיקה, והאוכלם בסוף הסעודה, צריך לברך עליהם.

הישיבה הגדולה תורת ה' שע"י קהל עדת ירושלים

בנשיאות מורינו ורבינו שליט"א

טנא מלא ברכות

נשגר בזה למורינו, מורה דרכינו ומפלס נתיבותנו בדרך העולה בית ק-ל, חריף ובקי בכל מכמני התורה, עוקר הרים וטוחן זה בזה בסברא, מאיר עינינו בתורת ה' בצחות ובהירות מופלאה, המוסר נפשו למען תלמידי הישיבה ברוח ובגשם, ה"ה

הגאון רבי **מיכל לוצקין** שליט"א
ר"מ בישיבתנו הקדושה

לרגל תת ה' השמחה במעונו בשמחת אירוסיו בנו היקר

החתן כמר **משה הי"ו**

מבחיירי ישיבתנו הקדושה

יהי רצון שיקימו בית נאמן בישראל לתפארת המשפחה החשובה, וידרו מהם ומכל יוצ"ח רוב נחת דקדושה, בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות מתוך אושר וכל מילי דמיטב אמן.

ההנהלה רבנן ותלמידהון

ברכת מזל טוב

נשגר לידידנו היקר והחשוב, כליל המעלות ורוב התבוננות, חריף ובקי טובא ה"ה

הרב **אורי הולצמן** שליט"א

לרגל הכנס בנו לעול תורה ומצוות

יתן ה' ויזכה לרוות רוב נחת דקדושה ממנו ומכל יוצ"ח.

חבירך בשיעור רמב"ן

קהל עדת ירושלים - ישיבת המתמידים
שדרות הרב סטנביץ
גרין פארק - מודיעין עילית

ברכת מזל טוב

שלוחה לידידנו היקר והנעלה

הרב **מאיר חשין** שליט"א

לרגל השמחה השרויה במעונו

בהולדת בתו למזל טוב

יתן ה' וידרו ממנו מלא חפניים דקדושה.

בברכה

הגבאים חברי הקהילה

קהל עדת ירושלים - ישיבת המתמידים

אייר תשע"ב

הכונו !

לכנס מיוחד

לכל אברכי ובחורי

קהל עדת ירושלים הי"ו

שיתקיים אי"ה

ביום חמישי כ"ה אייר

בהיכל בית המדרש המרכזי

רח' מנחת יצחק 14 ירושלים

בשעות הערב

ההשתתפות חובה

הישיבה לצעירים מצויינים אור התלמוד שע"י קהל עדת ירושלים

בנשיאות מורינו ורבינו שליט"א

טנא מלא ברכות

נשגר בזה למורינו, מורה דרכינו ומפלס נתיבותנו בדרך העולה בית ק-ל, חריף ובקי בכל מכמני התורה, עוקר הרים וטוחן זה בזה בסברא, מאיר עינינו בתורת ה' בצחות ובהירות מופלאה, המוסר נפשו למען תלמידי הישיבה ברוח ובגשם, ה"ה

הגאון רבי **יהודה קליין** שליט"א
ר"מ בישיבתנו הקדושה

לרגל תת ה' השמחה במעונו

בשמחת הולדת בתו במז"ט

יהי רצון שירווה ממנה ומכל יוצ"ח רוב נחת דקדושה, מתוך אושר וכל מילי דמיטב ואך טוב וחסד ירדמוהו כל ימי חייו אמן.

ההנהלה רבנן ותלמידהון

קהל עדת ירושלים - ישיבת המתמידים

אחותנו את היי לאלפי רבבה

'קהל עדת ירושלים' משגרת בשמחה ובהתרגשות את ברכתה מעומקא דלבא

לחברי הקהילה אשר בשכונת

'גרין פארק' - מודיעין עילית

לרגל ייסוד קהילתם

ולרגל הקמת בית המדרש לשם ולתפארת

יהי רצון שתשרה שכינה במעשי ידיכם ויהי ה' עמכם להצליח דרככם בכל ענייני הקהילה ברוח ובגשם מתוך הרחבת הדעת.

ותזכו להרחיב גבולות הקדושה לרומם כבוד שמים ולהגדיל תורה ולהאדירה וברכת ה' תשרה עליכם בכל מילי דמיטב

ההנהלה רבנן ותלמידהון

קהל עדת ירושלים - ישיבת המתמידים

שכונת גרין-פארק - מודיעין עילית

התודה והברכה

להני תלתא צנתרי דדהבי האברכים החשובים
העוסקים בצרכי ציבור באמונה
ומוסרים נפשם לכל צרכי קהילתנו הקדושה
וזכו לשאת משא הקודש על שכמם ה"ה

הרב **עקיבא וולנשטיין** שליט"א

הרב **אפרים חשין** שליט"א

הרב **ברוך הכהן פישר** שליט"א

על יוזמותיהם ופעולותיהם הברוכות לתועלת הרבים
בהבאת 'קראון' מפואר לבית מקדש מעט
ובסידור 'חלוקה' לחג הפסח

בעזרתו של הנגיד הנכבד הרה"ח רבי ראובן קרויזר שליט"א
אשר ע"י מלאכתם ויגיעתם בנאמנות
זכו לראות ברכה בפרי עמלם לרחוות בני הקהילה

המודים מקרב לב
בני הקהילה

תודתנו וברכותינו נתונות

לידינו היקר והחשוב
הרב **אפרים ברי"ד חשין** שליט"א
על השתתפותו בהוצאת הגליון
לרגל שמחת הולדת בנו במז"ט

תודתנו וברכותינו נתונות

לידינו היקר והחשוב
הרב **שמואל מרגלית** שליט"א
על השתתפותו בהוצאת הגליון
לרגל שמחת הולדת בנו במז"ט

תודתנו וברכותינו נתונות

לידינו היקר והחשוב
הרב **שמעון אלבוים** שליט"א
על השתתפותו בהוצאת הגליון
לרגל שמחת הולדת בנו במז"ט

ברכת מזל טוב

לידינו היקרים והחשובים, ברוכי הכשרונות ורבי התבונות,
כבירי החסד והמעש, אנשי עצה ותבונה,
הפועלים ללא לאות למען הקמת בית מדרשינו לשם ולתפארת ה"ה

הרב **יעקב משה גוטליב** שליט"א
לרגל הולדת בנו במז"ט

הרב **נתן מאיר גבירץ** שליט"א
לרגל הולדת בתו במז"ט

יה"ר שיזכו לרוות רוב נחת וקדושה מהם ומכל יו"ח,
ויזכו להמשיך במלאכתם - מלאכת הקודש מתוך בריאות נחת והרחבת הדעת תמיד

המברכים מקרב לב
ועד קרן הבנין - שכונת הגפן ביתר עילית

קהל עדת ירושלים

ישיבת המתמידים

ערב ל"ג בעומר תשע"ב

הודעה חשובה

שמחים אנו להודיע לכל בני קהילתנו הקדושה הי"ו
כי בעז"ה ביום ל"ג בעומר תתקיים

שמחת החלאקה

לילדי החמד נ"ו על ציון הרשב"י זיע"א במירון
בהשתתפות מורינו ורבינו שליט"א

המעמד יתקיים **במתחם בויאן** (מול השער של בני עקיבא)

בין השעות 2:00 - 3:30 בליווי תזמורת

**מתחם זה מתאים ונוח ומיוחד לרווחת הציבור הי"ו,
המתחם מוצל ע"י סככה עם שתייה קרה
וכן מקומות מיוחדים ומרווחים עבור הנשים.**

המעוניינים להרים תרומה

למען ההוצאות לכבוד התנא האלוקי רשב"י

מתבקשים לפנות להרב עמרם בלויא שליט"א 0527625689

האטס געפילט אלעס גוט'ס
ההנהלה

תורתנו מנן לנו הוא ימליץ טוב בעדינו

בסימן טוב ובמזל טוב

בשבח והודיה לבורא עולם
מתכבדים אנו להזמין
להשתתף בשמחת נישואי בנינו היקרים
החתן
בן ציון

שנתקיים א"ה בשעת"מ
ביום שלישי פרשת במדבר
ר"ח סיון תשע"ב
באולמי 'ארמונות וולף' (א)
מרכז שטנר ירושלים
החופה בשעה 6:00

נשמח לראותכם משתתפים בשמחתנו

יחיאל מילהלי לצוקן שמואל שאול פרידמן
ק' לאסור' פאון' ויט' סיון' ע"ה

בסימן טוב ובמזל טוב

בשבח והודיה לבורא עולם
מתכבדים אנו להזמין
להשתתף בשמחת נישואי בנינו היקרים
החתן
הענא

שנתקיים א"ה בשעת"מ
ביום רביעי פרשת במדבר
ב' סיון תשע"ב
באולמי 'גוטליב'
בית הדפוס 11 ירושלים
החופה בשעה 6:00

נשמח לראותכם משתתפים בשמחתנו

חיים צבי' טייטל' אייזנ' יהודה יוסף הלוי חזן

ברכת מזל טוב

לידי נפשי היקר והחשוב, ברוך הכשרון ורב התבונות
הרב **שמואל מרגלית** שליט"א
לרגל הולדת בנו במז"ט
יהודה רובין

ברכת מזל טוב

לידי ורעי היקר והחשוב, איש האשכולות
הרב **אורי הולצמן** שליט"א
לרגל הכנס בנו לעול תורה ומצוות
שלמה קליין

טנא מלא ברכות

להאי גבא רבה ויקירא, איש האשכולות, רב
תבונות, איש חי ורב פעלים לתורה ולחסד,
מוכתר בכל מידה נכונה, המוסר נפשו למען
הכולל ברוח ובנפש ה"ה

הרב **אורי הולצמן** שליט"א
ראש הכולל

לרגל הכנס בנו לעול תורה ומצוות

יתן' ה' ויזכה לרוות רוב נחת וקדושה ממנו
ומכל יוצ"ח, ויזכה להמשיך בפעולותיו הברוכים
להגדיל תורה ולהאדירה מתוך בריאות והרחבת
הדעת תמיד

בברכה

תלמידי הכולל - שכונת הדקל ביתר עילית

ברכת מזל טוב

לננו אינו יעסן היקר והחשוב, מוכתר בכל מידה נכונה, שופר בתורה וירוש'
הבה"ח **צבי דושינסקי** הי"ו
לרגל אירוסיו עב"ג במז"ט
משפחת דושינסקי

בשבת התועדות אברכי ירושלים

'מושב יסודות' נשכחו מצעים וכו'

ניתן לקבלם בטלפון: 050 - 4141741

וואו כל עיני הארץ כי שם ה' נקרא עליך

בשבח והודיה לבוכ"ע
מתכבדים אנו להזמין
להשתתף בשמחת הבר מצוה
של בני בכורי העלם היקר
שמעון אליעזר נ"י
שנתקיים א"ה ביום ראשון
לסדר 'אם בחוקותי לכו'
כ"א אייר תשע"ב ליל ל"ו למטמוני"ם
באולמי 'שמחת עולם'
רח' ברים פינת פחד יצחק, ביתר עילית
קבלת ארוחים משעה 8:30

נשמח לראותכם משתתפים בשמחתנו

אורי הולצמן

המונות פרטיות לא נשלחו
נא לראות הזמנה זו כאישית